

São Paulo: succesvolle publiek-private samenwerking

Op Wall Street kan de belegger investeren in SABESP: het Braziliaanse bedrijf dat in de metropolitane regio van São Paulo verantwoordelijk is voor de drinkwaterlevering en de riolering. Het blijkt een succesvol voorbeeld van publiek-private samenwerking. SABESP is qua aantal klanten en netto-inkomsten de grootste in Noord- en Zuid-Amerika.

Wie het betalen kan, drinkt water uit plastic containers.

De metropolitane regio São Paulo is met 26 miljoen inwoners één van de grootste stedelijke gebieden ter wereld. Naast de gemeente São Paulo bestaat de regio uit 366 andere gemeentes. Metropoliitaan São Paulo is het grootste industriegebied van Latijns-Amerika. De watervoorziening en waterzuivering in het gebied functioneren verrassend goed. Verantwoordelijk hiervoor is de SABESP (Companhia de Saneamento Basico de Estado de São Paulo):

het op zes na grootste waterleidingsbedrijf ter wereld. Dit bedrijf is verantwoordelijk voor de planning, constructie en het operationeel zijn van de water-, riool- en industriële afvalwatersystemen in de regio São Paulo.

Crisis

Zo'n 15 jaar geleden, in 1994, bevond SABESP zich in één van de ergste crises in haar bestaan. Terwijl het inwonertal van São Paulo en omstreken stevig doorgroeide, was

Een tappunt in een krottenwijk.

Toegang tot schoon water is één van de acht millenniumdoelen waarmee alle VN-landen in 2000 instemden. In 2015 moet het aantal mensen zonder toegang tot veilig drinkwater zijn gehalveerd ten opzichte van 1990. We zijn nu - in 2008 - halverwege en benieuwd naar de tussenstand. Krijgen steeds meer mensen toegang tot betrouwbaar water of gooit de snelle bevolkingsgroei in een aantal landen roet in het eten? H₂O bekeek de situatie in zes wereldsteden. In deze uitgave komt São Paulo aan bod.

SABESP, wegens een nijpend gebrek aan financiële middelen, niet bij machte aan de stijgende vraag naar water en riolering in het gebied te voldoen.

Besloten werd de organisatiestructuur drastisch te wijzigen. Er kwam een meer decentrale structuur, gebaseerd op de verschillende waterwingebieden. Hierdoor werd de structuur van SABESP transparanter en democratischer. Maar nog belangrijker was het aantrekken van vreemd kapitaal. SABESP realiseerde zich dat de broodnodige investeringen in zowel de watervoorziening als de zuivering van het afvalwater nooit gedaan zouden kunnen worden uit alleen het budget van de deelstaat São Paulo.

Daarom besloot het bedrijf tot een emissie van aandelen, maar wel zo dat de deelstaat São Paulo een meerderheidsbelang behield. Vandaag de dag heeft de deelstaat 50,3 procent van de aandelen in bezit. De overige 49,7 procent zijn in handen van privé-beleggers. Het aandeel SABESP wordt zowel op de beurs van São Paulo (27,7 procent) als op die van Wall Street (22 procent) verhandeld. De beursgang had als groot voordeel dat het management van het bedrijf verder professionaliseerde. Dit droeg sterk bij aan een verbeterde bedrijfsvoering. De cijfers spreken wat dit betreft boekdelen. In 2005 had in principe iedereen toegang tot het waternet: een dekking van 100 procent. Voor een adequate afvoer van het afvalwater lag het percentage op 78 (waarvan 63 procent wordt gezuiverd). Ter vergelijking: in 1995 was 70 procent van de inwoners aangesloten op het riool en werd slechts 30 procent van het afvoerwater gezuiverd.

De controle op de waterkwaliteit is streng. Uitgangspunt zijn de waarden zoals die door het Braziliaanse departement van volksgezondheid en de World Health Organisation (WHO) zijn vastgesteld. Maandelijks neemt

Bewoners in de illegale woonwijk Paraisópolis hebben een tekort aan drinkwater, terwijl de luxe appartementen ernaast een zwembad hebben (foto: Tuca Vieira).

men in 800 productie-units in totaal 147.000 monsters die in 15 laboratoria gecontroleerd worden.

De komende jaren heeft de uitbreiding van de capaciteit om afvalwater te zuiveren prioriteit bij SABESP.

Onlangs ontving SABESP in het kader van het Water and Sanitation Initiative van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelings Bank (IDB) een lening van 250 miljoen dollar. Hiervan is 100 miljoen dollar een 'zachte' lening (met gunstige voorwaarden voor de 'lener') en 150 miljoen dollar een commerciële lening. Reden voor de lening was de noodzaak om door de immer voortgaande bevolkingsgroei en de uitdijende industrie en dienstensector niet achterop te raken met het investeren in de uitbreiding van de waterleiding en de riolering.

Het initiatief van de IDB is gericht op het financieren van de verbetering en/of de uitbreiding van de water- en sanitatiecapaciteit in honderd steden en 3.000 rurale gemeenschappen in Latijns-Amerika en de Caraïben. Andere onderdelen zijn het tegengaan van de verontreiniging in 20 belangrijke waterwingebieden en het verbeteren van de efficiëntie en transparantie van water- en sanitatieleveraars. De voorzitter van de IDB roemt de gedrevenheid van SABESP om de dienstverlening

voor iedereen toegankelijk te laten zijn: "SABESP is een goed voorbeeld van een succesvol model van publiek-private samenwerking. Ook bij het verzorgen van de waterlevering en waterafvoer in de arme stedelijke gebieden hanteert het bedrijf dezelfde hoge kwaliteitsnorm als elders."

Waterwingebieden

Betekent dit dat door de - gedeeltelijke - privatisering alle problemen op gebied van watervoorziening en -zuivering zijn opgelost in de metropolitane regio van São Paulo? Nee, één van de groeiende problemen in het gebied is de steeds grotere druk op de ruimte. Deze stijgt door de voortgaande toename van het aantal inwoners en de groei van de bedrijvigheid. De stedelijke armen die het geld niet hebben om in de stad huisvesting te vinden, zoeken meer en meer hun toevlucht in illegale wijken bij en in de waterwingebieden van de SABESP. Het bedrijf ziet dit met lede ogen aan. Door de menselijke aanwezigheid raken de waterwingebieden in toenemende mate vervuild en die vervuiling bereikt ook het water dat in deze gebieden wordt gewonnen.

Intussen heeft men de nodige ervaring opgedaan in het omgaan met deze problemen. Zo blijkt het simpelweg verbieden van de bewoning van waterwingebieden niet te werken. Het platgooien van

illegale wijken en wijkes is geen oplossing: de ontheemden duiken vaak elders weer op. In de gemeente Santo André (één van de 366 gemeenten van Groot São Paulo) heeft men echter wel met redelijk succes een beleid gevoerd waarbij de illegale bewoners juist niet worden verwijderd, maar waarbij het accent is komen te liggen op het verbeteren van de levensomstandigheden in de bestaande wijkes in de waterwingebieden en het in goede banen leiden van eventuele verdere uitbreidingen.

Deze benadering blijkt veel effectiever om de waterwingebieden te beschermen dan het simpelweg verjagen van de bewoners. Van belang hierbij is dat de verschillende belanghebbenden - in dit geval de illegale bewoners, vertegenwoordigers van SABESP en ambtenaren van het gemeentelijke en het deelstaatsbestuur - al in een vroeg stadium rond de tafel gaan zitten en via een alternatieve planningsmethode te werk gaan. Allereerst wordt gezocht naar consensus. Pas als die overeenstemming is bereikt, kunnen de betrokken partijen zich richten op het verder ontwikkelen van de plannen en de hierop volgende uitvoering, onderhoud en monitoring.

Tekst: Peter Conradi
Foto's: Johannes Odé